

GAAL GYÖRGY

GAAL GYÖRGY MAGYAR
NÉPMESE-
GYŰJTEMÉNYE (1.
KÖTET)

György Gaal

**Gaal György magyar népmese-
gyűjteménye (1. kötet)**

«Public Domain»

Gaal G.

Gaal György magyar népmese-gyűjteménye (1. kötet) / G. Gaal —
«Public Domain»,

Содержание

ELŐSZÓ	5
I. VILÁGBIRÓ NAGY MÁTYÁS	6
II. BALGA TAMÁS	12
III. A MOSTONAANYA	20
Конец ознакомительного фрагмента.	22

György Gaal

Gaal György magyar népmese- gyűjteménye (1. kötet)

ELŐSZÓ

Egy, hosszú évek során át a nemzeti becsület érdekében, csendesen de sikerrel munkálkodott férfiúnak áldozatosan gyűjtött szerzeményét veszi általunk a magyar közönség, mint a nemzetéért honán kívül is folyton fáradozott hazafinak vég hagyományát, s ránk nézve új kincsét a magyar népköltészetnek, mely, valamint általa méltattatott először az azt megillető figyelemre, úgy senki által oly buzgón nem kerestetett, oly gazdagon ölelte, sőt mindedig még, ki nem aknáztatott. Öszves gyűjtései nyolcvan mesét tartalmaznak, részint általa megfigyelve s leírva, részint magyar közvitézektől tollba mondva, vagy magok által számára leírva úgy, mint azt otthon a nép körében hallották s magok is elbeszélni szokták. Ezek közül tizenhetet egy kötetben, az ilyeket már akkor kedvelő német közönség számára kidolgozva adott ki Gaal György maga, s oly időben (1822), mikor nálunk nem csak kiadót, de általában még csak méltatót sem leltek a népi élet e szép virágai; Erdélyi János pedig a vele használatul közlött egyik kézirati kötetből hetet bocsátott ki „Magyar Népmeséi” legújabb kötetében (1855), mik a 194 lapnyi könyvnek 108 lapját töltik be. Ennyi ismeretes a tetemes gyűjteményből, melyet mi, annak létesítője iránti kegyeletből, de nem kevésbbé népköltészetünk érdekében, amennyire bizonyos erkölcsi tekintetek vagy némelyek csonkasága nem korlátoznak, mint közel félszázados igyekvések gyümölcseit minél teljesben kívánunk irodalmunkba bevezetni.

A jelen első kötetben, melyet a második nyomban fog követni, két mese van (I. II.), mely Gaal német kidolgozásában, és három (szinte I. II. és VIII.) mely Erdélyi említett gyűjteményében megjelent: kis részei a nagy egésznek, melynek közzétételével, úgy hiszszük, méltó emléket állítunk azon férfiúnak, kit mint a magyar népmeseügy valódi megalapítóját¹ felednünk s nem hirdetnünk többé nem szabad.

*Bánfalva, october közepén, 1856.
A kiadók.*

¹ Életrajzát adják Toldy Ferenc Irodalmi Arcképei, Pest, 1856., az I. könyv XI. cikkében.

I. VILÁGBIRÓ NAGY MÁTYÁS

Volt egykor a világon egy király, kinek neve volt Világbiró Nagy Mátyás, s ennek egy fia, kit a maga nevére kereszteltete, s egy szegény tudós emberrel hetvenhét nyelvre taníttata. Három év elfolyása után a szegény tudós ember haza vitte a király udvarába a királyfit. Atyja, annak öröme, hogy fia hetvenhét nyelvet tud, nagy vendégséget adatott, hová mindenféle országnagyjai hivatalosak voltak. Itt, áll a vendégség sok napig, de végre eljött az a nap, melyen a lakomának vége szakadt. Néhány nappal utóbb elmegy a királyfi az ő királyi atyjához a szobába, s ezen szobában volt egy szépen éneklő madárka; amint a királyfi belép, a madárka el kezd csevegni, a királyfi elmosolyodik; észreveszi ezt az atyja, s igen szerette volna tudni, mit érthetett olyast a fia a kis madár csevegéséből, hogy arra elmosolyodott; kérdé tehát, mit mondott a madárka? Királyi atyám, ha megmondom, el fog rajta szomorodni. Addig unszolta fiát a király, hogy elmondá: nem egyebet, királyatyám, hanem hogy én még oly nagy úr leszek, hogy királyatyám a mosdótálat, a királyanyám pedig a törülközőruhát fogja nekem tartani. – Itt ezen a király igen megütődött, tehát eltökélé magában, hogy fiát valami módon kivégezze a világból. Mindezt elbeszélte a királynénak, mit hallott fiok, a kis madártól, s mindketten megegyeztek, hogy csakugyan legjobb lesz a fiút elveszteni. A királyné javaslá: valamely nap menjünk ki a Duna mellé sétálni a fiunkkal, s hívjuk a partjára, én mutogatom neki a benne ugráándozó halakat, te pedig hátul lökd be a vízbe. – Harmadnapra kelvén, a király kimegy sétálni feleségestől s gyermekestől a Duna partjára; a királyné egész a parthoz hívja a fiút, hogy nézné a halakat, a gyermek oda megy, és elbámulván, a király hátulról meglöki, beesik a Dunába, s a víz viszi; a király pedig örömmel tért vissza palotájába.

Már a királyfit viszi a Duna vize négy nap és négy éjjel be a tengerek közzé. Itten a tengerek közt lakott egy Gál nevezetű király, kinek a tengeren mindig voltak halászhajók háromszáz csolakkal, hogy ne csak halásznának, hanem, ha mit hozna a víz, azt is kifognák. Azon tájban kinéz várából Gál király, s látja, hogy a tengeren valami emberforma lebegne; mindjárt reákiált a halászokra, sietnének eleibe annak, mit ott a víztől hozni látnának. Mennek tehát a halászok a legnagyobb friseséggel, és még életben kapják ki a vízből a Világbiró Nagy Mátyás király fiát. Itten mindjárt vitték a Gál király eleibe, de ő a rajta esett szerencsétlenség történetének valódi mivoltát nem beszélte el, hanem hogy beléesett volna a partról, a mint ott nézegetett; hasonlóképen, az ő királyi eredetét sem beszélte el. Mind ennek hitelt adott Gál király, s maga mellé vette inasnak. Szolgál már ő a király mellett kevés ideig; egykor amint az asztalnál sokféléről beszélgetnek, előhossa Gál király, hogy ő a napokban a világ mindenféle részeire fog kurrenseket küldeni azon okból, hogy jönne országába egy oly okos ember, ki az ő három leányát hetvenhét nyelvre megtanítaná; s ezen fáradságának érdemes jutalmát várhatná tőle. Ezt hallván Világbiró Nagy Mátyás, mondá a királynak: Felséges király, kár volna ezért külső országokra kiküldeni; megtanítom én a három princesznét három év elforgása alatt mind a hetvenhét nyelvre. – Itten a király igen megörült és monda: ha te ezt, mondásod szerint végbe viszed tökéletesen, tehát leányaim közül egy a tiéd lesz jutalomul, s halálom után te fogsz országlani.

Már most Világbiró Nagy Mátyás nem volt többé inas, hanem a három princesznének nyelvtanítója. Oktatja őket, s három év elforgása alatt megtanítja mind a hetvenhét nyelvre. Itten a király ígérete szerint, a melyik tetszett a királyfinak, azt választá a három királyleány közül mátkájaul; mindjárt elkendőzik neki, és a király azon volt, hogy a lakodalom minél előbb menjen végbe; de a királyfi nem állt reá, azon okból, hogy még ő esztendeig próbálni akar, és ha holnaphoz egy évre meg nem jelen, ne is várják többé.

Innen elmegy útjára a királyfi, megy, mendegél sok napig, egyszer estvefelé ép egy keresztúton öszeér egy másik utassal, megszólítja: jó estét földi. – Feleli amaz: adjon isten neked is. Földi, kérdik egymástól, hová utaznának; mindketten szolgálatot indultak keresni. Szigeti, a volt az útas neve, mondja, hogy ő tudna egy királyt, kinek két cselédre volna szüksége, jönne hát vele. Világbiró Nagy Mátyás reá állt. Megy már Szigetivel néhány napig; egykor Szigeti mondá királyfi Világbiró

Nagy Mátyásnak: de szép ember vagy te, pajtás. – Felelé amaz: sokkal szebb vagy te. Így dicsérték egymást, mert oly egyformák s oly szépek voltak, hogy azon században hozzájuk hasonló nem volna. Egykor előveszik a tükört és néznek mindketten bele, s megismerték, hogy egyik olyan volna, mint a másik, mind nagyságra, mind pedig szépségre. – Elérkeznek a királyhoz, kinek a neve vala Fejér király, s szüksége volt két cselédre; bejelentetik tehát nála magokat, hogy szolgálatot keresnének. Itten felhivatja a király mindkettőjüket, s megfogadta maga mellé, de minthogy különbséget nem tehetett közöttök, tehát mindkettőnek a nevét hátára és mellére kivarratta, hogy arról tudhatná, melyik volna. Itten is Világbiró Nagy Mátyás nem adta ki, hogy királyi vérből származott légyen. Szolgálnak ők a király mellett, s nagy kedvében voltak mind a ketten, s igen szerette őket. Minthogy Világbiró Nagy Mátyás a király egyetlen leánya mellett többet forgolódott mint Szigeti, tehát a királyleány halálba belészeretett, s tudtára is adta, hogy venné el feleségül, s az atyja halála után király leend. De Világbiró Nagy Mátyás királyfi, mivel neki elkendőzött mátkája volt, nem ajánlta magát, sem ki nem vallá, miért nem akarja őt feleségének. A király is észrevette, hogy leánya azért oly szomorú, mert Világbiró Nagy Mátyásba belé szeretett; nem akarta leányát a bűtől epesztetni, tehát maga is mondá Világbiró Nagy Mátyásnak, venné feleségül az ő egyetlen leányát. Feleli erre Világbiró Nagy Mátyás: köszönöm felségednek irántami szivességét, de már azt nem tehetem, mivel el van nekem mátkául jegyezve Gál királynak a leánya; hanem Szigeti pajtásom olyan szép mint én, olyan derék mint én, tehát legyen ő oly szerencsés. – Tudtára adta leányának a király, hogy azért nem akarja s veheti őt feleségének Világbiró Nagy Mátyás, mert Gál király leánya van eljegyezve mátkájaul, hanem Szigeti, a ki oly szép és oly derék mint ő, Világbiró Nagy Mátyás, tehát menj ahoz, kedves leányom. – A királyleány erre is reá állott. Tehát Szigeti elveszi feleségül a királyleányt, és a király kirendelése a fényes menyegzőre a napot. Elkezdődött hát a lakodalom, és tart nagy örömök között, vigan voltak mindnyájan; egykor bejön a palota udvarába a Vörös vitéz, s mondja és felüzeni a királynak, hogy ha neki kilenc óra alatt bajnokot nem állít, tehát megöli egész udvarával. Ezen igen megrettent a király, mert ennek ígerte volt a leányát azon föltétellel, hogy egy királylyal volt háborúja, ha azt Vörös vitéz meggyőzi, tehát jutalomul neki adja leányát. Itten a király csendesíteni akarja a muzsikát, mert képzelte a veszedelmet, ha leányát nem adja Vörös vitéznek, és másképp, ha nem adja, ki lesz oly bátor erős vitéz bajnok, ki Vörös vitézzel szembeszállni, s őt kivégezni merészkednék; tehát az öreg király csak azon volt, hogy pusztuljon a vigaság s legyen a királyleány Vörös vitézé. De észrevette ezt Világbiró Nagy Mátyás és parancsolá: maradjon a vendég és szóljon a muzsika, és szembeszállok én Vörös vitézzel. Folytatódott tehát tovább is a multság, elmúlik kilenc óra, felkiált Vörös vitéz: állítsd elő azt a bajnokot, király, mert másképp rajtad és udvarodon öntöm ki haragomat. Kiszól az ablakon Világbiró Nagy Mátyás: várakozzál egy keveset Vörös vitéz, mindjárt megjelenek előtted. Csakhamar felöltözik s kimegy az udvarra; már akkor le volt terítve Vörös vitéznek a köpönyege; itten mindjárt az egyik szélére állt Világbiró Nagy Mátyás, másik szélén pedig állt Vörös vitéz. Itten el kezdett először Vörös vitéz szitkozódni: jobb volna neked szöllőt őrizni, mint velem szembeszállani. Feleli Világbiró Nagy Mátyás: a tapasztalás mutatja meg, ki lesz a győzedelmes, én sem vétettem neked, te sem nekem. Akkor kezdet fogtak s kezdték a bajvívást. Mind a két fél vitézül viseli magát; Világbiró Nagy Mátyásnak elfáradván jobb keze, kardját veszi a bal kezébe, és oly vágást ad a Vörös vitéznek a hasára, hogy a béle mindjárt kidőlt. Itten az orvosok kik jelen voltak, mindjárt visszatették a bélét, s bevitték az ispotályba. Meg sem halt Vörös vitéz, hanem gyógyúlt lassanként. Itten nagy örömkialtások követték Világbiró Nagy Mátyás győzedelmét, a királyleány lehúzáván újjáról egy drága gyűrűt, neki ajándékozta. Ekkor felmennek a palotába, s több napig még tartott a vigaság; ennek is oztán vége szakadt; eszébe jut Világbiró Nagy Mátyásnak, hogy közelget az idő, melyen meg kell jelennie Grál király udvaránál, ha akarja hogy mátkáját el ne rabolja tőle más; azért, más napra kelvén, elmegy a Fejér királyhoz s megjelenti, hogy már mennie kell, mert a terminus esztendő ilyenkorra volt; az időt megmondá. Az öreg király megköszönte az ő kimutatott szives barátságát, és Szigeti holtig való háladatosságra kötelezte magát. Hogy tehát semmi módon el ne késsék Világbiró Nagy Mátyás, mindjárt befogatott hat lovat hintóba, és három nap, három éjjel mindig vitték. A városon kívül kiszállt a hintóból s bement a Gál király

palotájába; örömmel fogadták, s még harmad nappal elébb jött, mint ki volt rendelve. Mátkája csak azon vala, hogy minél hamarébb esküdnének össze, de Világbiró Nagy Mátyás azt kívánta, hogy az hat hét múlva történjék. Itten ő mátkájával igen meglegedve ártatlanul mulatozott; elmúlt a hat hét, beállt a menyegző, megesküdek, áll a lakodalom.

A Vörös vitéz pedig felgyógyult sebéből, újra boszút kívánt állni a Fejér királyon. Mitevő legyen Szigeti? gondolta, hogy el kell vesztenie országát és kedves feleségét, tehát mondá Vörös vitéznek, várakoznék hét napig. Reállt Vörös vitéz, gondolván, ki tudja hol jár azóta Világbiró Nagy Mátyás. Itten mindjárt befogat Szigeti, és hajtat a Gál király palotája alá, itt kiszáll a hintójából, és azt a botot, mit még vándorlásuk idején vele hordoztak s min fel volt vágva Világbiró Nagy Mátyás s a Szigeti neve, tehát azt adta inasa kezébe, hogy menne be a palotába, s csak azt kérdezze: ki legyen Világbiró Nagy Mátyás inasa; és ha megtudja, adja neki azt a botot s mondja meg, hogy adja mindjárt Világbiró Nagy Mátyás kezébe. Ezt véghez vitte mind a két inas. És ugyanaz nap esküdt meg mátkájával Világbiró Nagy Mátyás, s épen vacsora előtt volt, mikor bevitte a botot az inasa s adja a kezébe. Mindjárt megismeré, hogy Szigeti itt volna. Bámulták a vendégek, mit jelentene ez; azzal Világbiró Nagy Mátyás csak fölkerekedik az asztaltól s kimegy, kérdi az inasától, ki adta legyen neki azt a botot. Feleli: hogy egy inas, a ki kün van a kapu előtt a hintóval. Kimegy tehát a hintóhoz Világbiró Nagy Mátyás, és mindjárt mint jó barátok, egymást megölelték. Mondja Szigeti mint van a Vörös vitézzel, hogy ha hét nap alatt nem tud neki bajnokot állítani, tehát kiöli a királyi udvart. Ekkor mondja Világbiró Nagy Mátyás: ne félj, add csak ide ruhádat, ne az enyém, s vegyük fel egymásét. Akkor felült a hintóba Világbiró Nagy Mátyás, és hajtat a Fejér király palotájához, Szigeti pedig fölmege a vendégek közé. Megtanítá pedig Világbiró Nagy Mátyás Szigetit, mit tegyen és hogy melyik az ő mátkája; ő tehát bátran fölment, senki reá nem ismerhetett, mivel mindenre egyformák voltak, azért senkinek sem volt eszébe, hogy ő más volna. Így vígan vannak mindnyájan; elmúlik a vacsora, készül mindenik a lenyugvásra. Szigeti is, mintha ő volna a vőlegény, megy Világbiró Nagy Mátyás mátkájával a hálószobába, lefeksznek az ágyba, és kihúzza Szigeti a kardját s élével felfordítva teszi az ágy közepére. Itten megszorodott a királyleány, gondolta, minek ment férjhez, ha férje így fog vele bánni. Így fölviradtak, másik éjszaka hasonlóképen cselekvék Szigeti, már akkor meg nem állhatta a menyecske, hogy ne szóljon, s monda: miért cselekszed ezt velem kedves férjem? Ha nem szeretnél, miért választál társadul? – Ezt ne csodáld, feleli Szigeti (viselvén Világbiró Nagy Mátyás személyét); az ő országukban, úgymond, ilyen szokás van, tehát ő itt is megtartja négy vagy öt napig. Elszomorodott a királyleány, és csak siránkozott a maga szobájában, mert ő egyedül annak tulajdonítá azt, hogy férje nem szereti. A harmadik éjszakát is eltölték; negyednapra kelvén, mint ama három nap alatt, úgy most is a városon kívül sétálgat Szigeti. Volt pedig a Gál király palotájában egy vén banya, a ki látta a királyleányt, mily szomorúan sétálna a kertben, bemegy utána és kérdi: felséges királyleány, miért szomorkodik? hiszen most vigabbnak kellene lenni mint azelőtt, mikor oly szép férje van. – Hagyj békét öreg, felelé a királyleány, ha tudnád, mint van az én sorom, nem csodálnád az én szomorúságomat. – Mond a vén banya: igen szeretném tudni. – Hallgasd csak öreg, én még most is olyan leány vagyok, mint mikor férjhez mentem, mert férjem éjszakára mindig a mezitelen éles kardot teszi közénk az ágy közepére, hogy egymáshoz ne nyulhassunk. – Tudja-e mit, felséges királyleány? e szerint úgy sem töltheti kedvét a férjével, legjobb lesz tehát a világból kivégezni. – Tudtára adták a vén királynénak is, mit akarnának tenni Világbiró Nagy Mátyással; a királyné igen helyesnek hagyta.

Hagyjuk már most ezeket tanácskozni. A Világbiró Nagy Mátyás fia, a mint elérkezett a Fejér király udvarába, tüstént szembeszállt Vörös vitézzel és összevadarolta. Akkor ismét a Szigeti felesége lehúzza a gyűrűt újjáról és ajándékozza Világbiró Nagy Mátyásnak; ezen gyűrűbe pedig belé volt vágva a Szigeti és felesége neve. Ekkor felült Világbiró Nagy Mátyás a hintóba és siet vissza a Gál király udvarába a mátkájához. A mint elérte a város bástyáit, ott találta Szigetit, és mindjárt visszaadják egymásnak ruháit, Szigeti megköszönte a vele tett jót, és úgy elbucúztak egymástól. – Haza megy már most Világbiró Nagy Mátyás, semmit sem gondolkozott olyanról, a mi neki

szerencsétlenséget okozna; arról meg volt győződve, hogy az ő jó barátja Szigeti, ha egy ágyban hált is mátkájával, még sem nyúlt hozzá.

A vén asszony tehát tanácslá, hogy estvére vacsora után fürdőt kell bevinni Világbiró Nagy Mátyásnak, és egy üsttel készen legyen forró zsír, elegyest forralva szurokkal, és mikor már benne ül a fürdőben, tehát akkor reá kell önteni, hogy mindjárt öszveégjen. Itten vacsorálnak, a vacsorának is vége szakad, mondá tehát Világbiró Nagy Mátyásnak mátkája, hogy fürdenék meg először és úgy nyugodnék le. Erre minden unszolás nélkül reááll, behozzák a fürdőt, bele ül, azonnal az elkészített forralt zsírt reá öntik. Itt az egész teste öszveégett és zsugorodott, mégis a képére egy csep sem ömlött; akkor kapják, minthogy magával jöttéhetetlen volt, kivitték a városon túl. Itten van ő a város szélén, most látja, mit tettek vele; arra megy egy jó asszonyság, látja a nyomorultat, kapja az urával, felvették s bevitték a házukhoz, gondolván hogy ezért meg fogja az isten áldani. Itten gyógyítja az asszonyság Világbiró Nagy Mátyást; annyira meggyógyult, hogy beszélhetett, de nem járhatott. Gondolá, jobb lesz valami móddal Szigetihez mennie, legalább el fogja holtig tartani; folyamodott tehát először a város előljáróihoz, hogy adnának neki legalább egy lovat, a min járhatna ide s tova koldulni; a város adott is, felült tehát reá, nem a maga erejéből, hanem úgy tették fel, megköszönte azon jó asszonyságnak, kinél őt esztendeig feküdt, jótéteményeit s elindult Szigeti felé. Sok ideig ment, mert fájdalmai nem engedték, hogy folyvást tehesse az útját, hanem a hol valami jó embert talált, ott megpihent két vagy három hétig is. Esztendőt is eltöltött, még sem ért céljára. Esztendő és két hónap múlva jutott el a Szigeti lakhelyére, hol ezelőtt hat évvel volt. Itten látják a szolgák ezt a koldust, ki nevette, ki pedig sajnálta, volt mégis olyan, a ki levette lováról s bevitte a konyhába. Nem mondta meg, ki légyen, csak szegény koldusnak adta ki magát. Kérdezi ott a szakácsot, melyik ételt vinnék a királynak és királynénak? mondják: ezt; ő tehát alattomban beléveti a leveses tálba a gyűrűt, mit először kapott a Szigeti feleségétől, s min ki volt vágva a neve. Itten beviszik a szolgák a levest, s a mint méri a levest a királyné, kanalába akad a gyűrű, mindjárt reáismert, hogy ő azt Világbiró Nagy Mátyásnak ajándékozta, mikor először meggyőzte Vörös vitézt. Mutatja Szigetinek a gyűrűt s kérdezi: hogy van-e valami idegen az udvarban? – Felelék: nincs egyéb, hanem egy öreg koldus van a konyhában. Mindjárt parancsolá, küldenék be az ebédlőszobába, de mondják az inasok, hogy nem járhatna. Tehát hozzátok be szépen, hogy meg ne ütődjék valahol. Azok nem is gondolták, hogy Világbiró Nagy Mátyás lenne, mivel híre volt, hogy megölték volna, tehát mindenik azt gondolá, hogy már régen a földben fekszik; maga Szigeti és a királyné is azon vélekedésben volt. Itten beviszik mint koldust Világbiró Nagy Mátyást; nagy szakála volt, senki sem gondolta volna, hogy ő volt valamikor Világbiró Nagy Mátyás. Itten mindjárt kérdi a királyné, hol kapta ezt a gyűrűt? Ő először sokáig nem akart tudni felőle; mondja a királyné: én ezt a gyűrűt Világbiró Nagy Mátyásnak ajándékoztam, az pedig mint mondják, megöletett. – Él még, felelé Világbiró Nagy Mátyás, felséges királyné, nem engedte az isten, hogy életemtől megfoszthassanak, megfosztottak a testem ép- és szépségétől. Akkor a királyné és Szigeti felugorván székeikről, nyakába borúltak és sírtak azon szerencsétlenségén. Itten elő kezdi beszélni, hogy minden szerencsétlenség rajta óérettök történt; mond Szigeti: kedves barátom, ha lehetne, testem épségét is kívánnám veled felosztani; de azt nem lehet, hanem lakjál velem holtomig, másképp nem mutathatom igaz baráti szeretetemet. – Az egész délután mindig az ő szerencsétlenségéről folytatták a beszédet, eljött a vacsora s vacsora után mentek nyugodni.

Volt már Szigeti feleségének két magzata, egy gyermek és egy leány. Ezen éjtszaka álmodja Szigeti, hogy ha Világbiró Nagy Mátyás testét az ő gyermekeinek kieresztett vérével megkenegethé, tehát még derekabb ember lenne mint azelőtt volt. Itten fölkel Szigeti, előbeszéli álmát feleségének; mondja ez, hogy ő is azt álmodta. Tehát mit gondolsz, mit cselekedjünk? Felele a királyné: én reád hagyom, tégy a mit akarsz. Szigeti tehát bemegy a szobába a két gyermekekhez, kik aludtak akkor is, kapván a kést, elvágja mindkettőnek a nyakát, s kiereszti vérért egy tálba, azzal ott hagyja a gyermekeit, s megy azon szobába, hol Világbiró Nagy Mátyás vala, s mindjárt megkenegeté egész testét. Akkor elaludt Világbiró Nagy Mátyás, és mikor fölérzett, tehát oly állapotban találja magát, mint mikor Vörös vitézt összedarabolta; mindjárt bemegy Szigetihez és mondja: micsoda vér lehetett az, a mivel

meggyógyítál? – Örült ezen mind Szigeti, mind a királyné, hogy meggyógyúlt, nem szomorkodtak semmit is, sem nem sajnálták, hogy megölték két magzatjokat, mert gondolák, hogy fiatalok, több magzatjuk is lehet; de ily jó barátot nem találhatnak többé, ha azt elvesztik; s ennek köszönhetik, hogy Vörös vitéz boszuállásától megmenekedhettek. Most tehát, monda Szigeti feleségének: jerünk, takarítsuk valahová megölt gyermekeinket. Bemennek a szobába, hát már akkor a tanítómester előtt tanult mind a kettő; itten csudálta Szigeti és a felesége, hogy az isten mind magzatjokat, mind pedig jó barátjokat megtartá. Világbiró Nagy Mátyás már most csak azon volt, hogy a rajta elkövetett csúfságot megbüntesse; mindjárt mondja Szigetinek: barátom, fogass be hintódba s végy magadhoz jó számú katonaságot, és jőj velem a Gál király országába, ki akarom önteni haragomat azokon, kik rajtam azt a csúfságot elkövették. Örömmel tett Szigeti jó barátja kedvéért, elindultak tehát, másnap Szigeti is feleségestől követte barátját. Mentek tehát a Gál király országa felé, ott a városnál, de kívül, egy keveset megálltak, s Világbiró Nagy Mátyás az egész várost körülvételé katonasággal. Kérdezi ott a földeken levő emberektől: mi újság volna a városban? – Nem egyéb, hanem a király leánya, ki ezelőtt hét évvel férjhez ment, de ura elveszett, megint férjhez ment egy herceghez, s ma kezdődött a lakodalom.

A királynak pedig előre megavizálták, hogy valami külső országi katonaság körülvette a várost; ezen megijedt, nem tudta mire vélni a dolgot, nem is álmodá, hogy még életben volna Világbiró Nagy Mátyás. Világbiró Nagy Mátyás tehát maga bemegy Szigetivel s ennek feleségével a városba, követve egy regement lovasságtól, mindjárt körülvették a királyi palotát, s bemegy a palotába Világbiró Nagy Mátyás. Már a muzsika megállt, a vendégek féltek; belép Világbiró Nagy Mátyás és mindjárt parancsolja, hogy a vőlegény jöjjön előre. Előrejött, monda neki: távozzál, mert én elébb megesküdtem vele mintsem te. Elmegy a vőlegény, parancsolja aztán Világbiró Nagy Mátyás, fognák és húznák nyársba a hóhérok az ő szerencsétlenségének okozóit. Azonnal mindjárt kapják a vén banyát s a királynét, rendeletére nyársba húzzák; Világbiró Nagy Mátyás parancsolá, hogy még a királyt s az ő mátkáját is úgy végeznék ki az életből; de az ország nagyjai, elébe terjesztvén hogy az öreg király abban nem bűnös, s mátkáját, mint fiatal személyt, könnyű volt reábeszélni, tehát a sok kérésre megengedett.

Már most ő vette át az egész országot, ítélete szerint osztott parancsokat, s mikor mindent rendbe hozott, felfödözte az ország előtt, hogy ő királyi vérből való. Itt ezen nagyon örült az egész ország, s ő elébe adta tanácsosinak, hogy néhány ezer katonasággal el fog menni az atyja országába, hogy megtekintené. Az ország maga is akarta ezt. Szigeti feleségestől elváltak jó barátjoktól s mindnyájan minden jót óhajtottak egymásnak.

Már most Világbiró Nagy Mátyás parancsára készen állt minden az utazásra; elindul tehát feleségestől, kit gráciába vett oly föltétellel, hogy ha legkisebbet észrevesz, azonnal megöleti. Sok ezer katonaságtól kísértetve, elérték a királyi lakóvárost, mert senki az ő népének nem akarta magát ellenébe szegezni: a városon kívül szép gyep vala, ott tábort üttet s bemegy a testőröktől kísértetve a királyi palotába. Már az öreg király jött eleibe s kérte, engedne meg a városnak s ne rontaná, inkább meg fognak neki fizetni. Senki, sem az atyja, sem az anyja meg nem ismerte Világbiró Nagy Mátyást, mert csak azt gondolák, hogy vízbe halt. Már most Világbiró Nagy Mátyásnak, a fiának, mindennel kedveskedik az atyja a király, hogy csak békével maradhasson. Itten beestveledik, a vacsora után a számára rendelt szobába kíséri gyertyával az öreg király és királyné; az egész ország félelemben volt, rettegett a városon kívül való sok néptől. Fölvirad, az öreg király és királyné idején fölkeltek, s már várták, mikor ébrednek föl vendégeik. Látják, hogy már a szobában beszélgetnek; bekocogtat az öreg király feleségestől, bemegy megalázódva, jó reggelt kíván; ismeretlen fia elfogadja, azonnal öltözni kezd, a mosdóvizet kéri, itten hozza a király a mosdótálat, a királyné pedig a törülközőkendőt, és így tartja előtte. Akkor mondja Világbiró Nagy Mátyás királyfi: tudná-e, kinek tartja ő a mosdótálat, és a királyné a törülközőkendőt? – Mondják: nem tudjuk. – Én vagyok felséges király atyámnak a fia, kit itt s itt a vízbe taszítottak azért mert a madártól megértém, hogy oly nagy hatalommal fogok

birni, hogy királyi atyám a mosdótálat, királyné anyám pedig a törülközőkendőt fogja tartani. Ez beteljesedett, én is király vagyok, a népem pedig kívül a városon fekszik.

Engedelmet kért az atyja s anyja a fiától, és mondják, hogy mivel öregek, venné tehát a fia által az országlást, és lenne két ország királya. Tudtára adták a városbelieknek, hogy az elveszett királyfi volna az, kit ellenségnek vélték; örült az egész ország, s holtig való hűséget ajánlott a királyfi országlására.

II. BALGA TAMÁS

Volt egyszer a világon egy szegény embernek egy gyermeke, és nem tudta az a szegény ember a gyermekét föltartani. Végre árvaságra maradt, és itt a falubeli jó öreg asszonyok tartogatták, vittek neki enni, és ő szépen fölnevelődött az öregasszonyok táplálása által, úgy annyira, hogy 9 vagy 10 esztendő lett. Már akkor hogy eszére jött, felgondolta magának, hogy oly fiatal legénynek szégyen már isten nevében élni, hanem jobb volna szolgálatot keresnie. Úgy annyira gondolkodott, hogy gondolkozása után el is indult hetedhét ország ellen bujdosni és szolgálatot keresni. Mén, mén, mőndegél az úton, egyszer előtalál útjában egy embert, a ki is elindult magának szolgálatot keresni. Mikor szépen összejöttek, a gyermek kérdi az embertől: hová megyen bátyám uram? és az ember így szólott hozzá: hát öcsém, te hová mégy? – Én is szolgálatot megyek keresni; gyere, megfogadlak én, mert sem fiam, sem leányom, egyéb, egy öreg apám van, és úgy leszünk mi hárman. – Az úton való menetelőkben kérde az ember: mit kívánsz hát öcsém, esztendőre? és az esztendő nem több most, csak három nap. Azt mondja a gyermek: nem bánom én, bátyám uram, akármennyit; elszolgálom én magát holtig is ha megtetszem, csak ennem és innom elég legyen. – Nosza azon utazásokból haza érnek. Mondja az édes anyjának az ember: no édes szülém, itt a gyerek, a kit én szolgálom fogadtam. Felel neki az anyja: nem szolgát fogadtál, mert az neked utóbb is urad lesz. – Lehetetlen dolog az édes szülém, ily szegény gyermek hogy nekem uram lehetne valaha, holott ennek se apja se anyja, semmi nemzetsége nincs, mint egy fáról szakadt, csak úgy él a világon. – Nosza ottan mindjárt adnak neki enni és inni eleget; meg is evett annyit, hogy két három ember sem ett volna meg többet. Jól lakik a gyermek, mondja neki a gazda: eszel-e még többet? – Nem eszem már én többet, bátyám uram, mert igen nagyon jól laktam. – No ha jól laktál, gyere megmutatom a földet, ahol kapálsz és dolgozol ott magad. Kivezeti az ember a dologra, megmutatja neki a földbevetett kukoricát, hogy azt kapálgassa és munkálja; mikor megmutogatta, ott hagyta, s maga hazament. Ott kapálgat a gyermek magának, kapál annyit, hogy harminc vagy negyven ember sem dolgozhatott volna annyit; egy nap kimegy estve érte a gazda, hogy haza vigye, látta sok munkáját, s gondolá, ugyan sokat dolgozott az az egy ember. Mondja otthon az édes anyjának: édes anyám asszony, nem hinné kend azt, hogy ez a mi szolgálk oly jó dolgos volna, mert nem dicsekedésből mondom kedves szülémnek, hogy harminc negyven ember sem dolgozott volna annyit, mint ez maga. No tehát ilyformán nem hiába hogy sokat tud enni.

Itten hogy a három nap egy esztendő volt, egymásután elmúlnak az esztendők, mondja neki a gazda: no öcsém, elmúlt az év, megmaradsz-e még, vagy pedig elmégy? – Nem megyek én bátyám uram, mert megmaradok magánál. – No öcsém, ha megmaradsz, én meg más évre is megtartalak; hanem mit kérsz, hogy utóbb valami neheztelésünk egymásra ne legyen a bérfizetés miatt. – Oh dehogy lesz édes gazd'uram, holott én magánál igen szeretek szolgálni, mert innom és ennem mindenkor bőven kijár. Azonnal megint megmarad a gyermek; lassanként elfolynak az ő napjai, mikből három tett egy esztendőt. Esztendő vége elérkezvén, megint mondja a gazda: itt az év vége, elmégy-e tőlem, vagy megmaradsz? – Amint mondtam, édes gazd'uram, kívánok tovább is szolgálni magánál, ha tetszik mind gazd'uramnak, mind öreg anyámnak. – Itten mondja neki az öreg asszony: édes fiam, én szeretlek, meg nem gyűlöltelek, és a fiam is szereti hogy tovább is kívánod szolgálni, azért hát csak mondd meg, mit kívánsz esztendőt által, mert mi sem kívánjuk ingyen való szolgálatodat; ha továbbra is megmaradsz, jó jutalmát kapod, mit meg is fogsz emlegetni. – Köszönöm igen szépen, édes szülém, magának énhozzám való jó akaratját; még megmaradok és szolgálom, mint eddigelé. – Itten megmarad még három napot azaz egy esztendőt; annak is közelget a vége. Mielőtt elérkezett volna, egyszer gondolja a gyermek: uram isten, talán jobb volna már nekem innen menni és másutt is próbálni, mert fiatal embernek annál jobb, minél többet próbál, tanul és lát. – Kimegy érte a gazda, haza mennek együtt kocsin, mondja neki a gazda: elmégy-e, vagy pedig megmaradsz? mondja neki a gyermek: majd megmondom estvére, ha előbb otthon jól lakom. – Mondja a gazda az édes anyjának: édes szülém, a mi béresünknek mintha nem volna kedve többé nálunk maradni,

mert kérdezém, s azt felelte, majd megmondom, ha jól lakom; azért csak jól kell ám tartani, hogy semmi panasz ne legyen az éhség felől, mert az nagy szégyen lenne nekünk, ha házunktól éhen menne el. – No jól lakik a béres, mondja neki az öreg asszony: no, fiam, elmegy-e, vagy megmaradsz? – Már én, édes szülém, el fogok menni és többet is akarok próbálni. – No, fiam, ha elmegy, nem bánom, hanem mit kívánsz azon három esztendőbeli szolgálatodért? – Nem kívánok én, édes szülém, semmit sem, csak hogy jó élésem volt a házuknál; azért köszönöm jó akaratjokat, hogy engem mint árva fiút fölneveltek és tartottak, mintha maguk gyermeke lettem volna édes szüleimnek. – Erre az öreg asszony azt mondja neki: én sem fogom hiába kívánni eddig való szolgálatodat, hanem adok neked minden napra hét garast; azért, jó uram, mondja meg ezt egy szóval, hány? Hatvanhárom. Itten megadták neki a fizetését és egy bivalbőr nadrágot, evvel elmegy a szegény legény hetedhét ország ellen. Magyarország kellőközepében, a mint megy az úton, erdőkön, hegyeken, mezőkön, már sehol semmit sem talált, sem falut sem várost, csak a nagy erdőséget; megunván magát a nagy utazásban, gondolja magában, talán jó volna egy keveset leülni a fa alá pihenni; azonnal meg is cselekedte. A mint leült, álom ereszkedett reá, és gondolá, hogy jó volna egy keveset lefeküdni, le is feküdt és gondolá magában míg el nem aludt, hogy jó volna talán azon az úton a melyen jött, visszafordulnia. Azon gondolkozásában elaludt, s azt álmodja, hogy a mely úton jött, vissza ne menjen, hanem csak menjen tovább, mert ha visszamegy, még a bivalbőr nadrágot is elveszti, hanem hogyha előre megy, jobbra fordul a dolga; menjen keresztül azon a nagy erdőn, a mint pedig kiér belőle, balra ne forduljon, hanem menjen a jobb kéz felőli úton, ott meglát nem sokára egy nagy királyi rezidenciát, melyben szolgálatot fog találni magának, mert az ott levő királynak meghalt a parádés kocsisa, hát őt minden bizonynyal megfogadja.

Elérvén azon rezidenciához, megállapodik egy keveset a silbak vagyis strázsa előtt, ott jár kel és vigyázolódik, mikép mehetne be a strázsától a királyi palotába. A strázsa jó szemmel tartá, hogy mit akar az ott, s gondolja magában, talán jó lenne megszólítani, mi szándéka volna annak a szegény legénynek: megszólítja tehát: mit akarsz itt földi? talán el akarsz valamit lopni, hogy úgy vigyázódol a palota előtt? Feleli ő: nem akarok biz én, katona uram, lopni, hanem azért jöttem, mert hallottam, hogy a felséges királynak cselédre volna szüksége; ha engem megfogadna, szívesen beállnék szolgálatába. – Én nem tudom, barátom, megfogad-e vagy sem, hanem eredj be hozzá, majd meghallod, mit mond. – Azonnal bemegy a strázsa engedelméből, megy az udvaron végig, meglátja az inas, mondja neki, hol jársz itt földi mint ismeretlen? – Ó tekintes uram, hallám, hogy a királynak cselédre volna szüksége, tehát mondaná meg neki, fogadjon meg engem, híven szolgálnám, hahogy megtetszeném neki. Avval fölszalad az inas, mondja a királynak: felségednek nagy újságot mondok, ha meg nem haragudnék reám érette. – Micsoda lehetne az, inas? dehogy haragszom. – Nem egyéb, felséges király, hanem egy paraszt legény jött ide a palotaudvarba szolgálatot keresni, s azt mondá nekem, ahogy megszólítám, hogy szeretne felségednél szolgálni, mindenkor híven és alkalmasan viselné magát. Itten a király mondja: jöjjön fel. Fölmegy hozzá süveg levéve: mondja neki a felség: hát mit akarsz fiam, mit? – Nem egyebet felséges király, ha szükséges volna szolgál, én ide szeretnék szegődni. Mondja neki a király: igenis, nekem szükséges volna a jó szolgál, legkivált ha jó kocsis volna, mert a parádés kocsisom most két hónapja hogy meghalt, hát kocsisnak volna nekem egy ember szükséges; ha gondolod magadban, hogy jól tudnál a lóval bánni és kocsizni rajta, hát én megfogadnálak, és jó fizetést is adnék, mivel látom, derék egy fiatal szép ember vagy, illenél a hintóm eleire. Feleli neki a legény: felséges király, lóval csak keveset bántam, hanem azért reméllem, hogy majd csak elbánok vele, a mit nem sok idő múlva meg fogok felségednek is mutatni. Itten megfogadja a király, levezeti az istállóba és a többi kocsisokhoz, s mondja a legfeljebb való kocsisnak: no fogadtam egy új szolgát a parádés kocsis helyére; de még ő nem oly kitanúlt kocsis mint a többi, hanem te légy most a parádés kocsisom, s ennek az új szolgának adjátok a kezére a legroszabb vagyis legalábbvaló lovakat. Itten általadtak neki minden lóhoz való szerszámot, s az istállót is megmutogatták neki, hát ő mind fölgondolá, hogy nem bolondság itt lenni, mégis azért meg nem ijedett, fölvállalá, gondolta magában: nem soká leszek én legalábbvaló ember a palotánál és felséges király előtt, mert a mit tudok,

rövid idő alatt kimutatom magamat az én felséges uram előtt, hogy minél hamarabb eleibe hághassak mindenféle alkalommal a többieknek. Meg is tette a mit gondolt. Minden estvére volt neki három szál gyertya kirendelve, de azt sem égette el, hanem mind megmaradt, s mégis az istállója csak oly világos volt éjjel, mint a többié nappal. De haragudt, ha valamely kocsis bement az istállójába, nehogy meglássák, hogy neki a gyertyája megmarad, azért elárulták volna a király előtt, hogy talán el akarja adni, azért gyűjti rakásra a gyertyát, a mi neki volt rendelve az istállóba. Hanem észrevette, hogy utána talán lesekednének, azért mindétig jól tudott magára vigyázni, hogy reá semmit észre nem vettek.

Látja a király, hogy lovai, a mik legalábbvalók voltak, legjobbakká lettek, többet értek mint a legparádésabb lovai, azért nagyon szerette azon kocsisát; gondolta, hogy valami mesterséget is kell tudnia a lovakhoz, azért fogott ki minden kocsisán. Egyszer mondja a király a többi kocsisoknak: mi az ördögöt csináltok azon lovaknak, hogy úgy megvetkőztek? látjátok, ezek legroszabbak voltak, és most legjobbakká lettek; mi dolog lehet az köztetek? Azért is nem te leszesz mai napságtól fogva az én parádés kocsisom, hanem ez, kit most fogadtam. S parancsolja neki: hallod-e jó szolgám, te legkevesebb idő óta vagy udvaromnál, s mégis a magad jóviselete miatt annyira kedvembe tüntél, hogy más cselédeimet meghátráltattad s magadat előre hoztad; azért mai napságtól fogva te leszesz az én parádés kocsisom. Nohát jertek, szolgák, adjatok ennek által minden jószágot mi a parádés lovakhoz, hintókhöz tartozik. – Itten mindent átadtak neki; kinek volt nagyobb öröme, mint neki, hogy szegény legény létére oly nagy becsületet nyert a király előtt; de a többi kocsis annál inkább haragudt reá, hogy mindnyájokat ekként megelőzte. Itten mi történik a dologból? Nem egyéb semminél. Egyszer tehát a király ebéd felett gondolja magában, s mondja a feleségének: hallod-e társam, ki kellene már egyszer menni az új kocsissal, próbát tenni, mit tud, és hogy tud parádézni. – Én nem bánom, szívemnek szép szerelme, menjünk ki, majd meglátjuk hívségét s tudományát; ezt felelte a fölséges királyné a fölséges királynak. Itten a király mindjárt parancsolja az inasnak, menjen le a kocsishoz s mondja meg neki, hogy délután négy órára legnagyobb parádében készen legyen a legjobb lovakkal és legszebb hintókkal. Ezeket mind megmondá neki az inas; mond a kocsis: jól van, régen tudom már. Itten az inas gondolá, hogy talán haragból beszél, felszalad a királyhoz, mondja neki: fölséges király, nagyon haragszik a kocsis, mert oly mérges szóval mondá, hogy régen tudja már azt. Felele a király: hadd haragudjék eb az anyja, majd megbékül a maga kenyerén. – Itten a kocsis mindeneket a legnagyobb frissességgel elkészít legnagyobb parádében; a király a palota ablakából szemléli, hogy készülődik a kocsis, kihúzza a hintót a szín alól az istálló eleibe, amint oda húzta, kiszedi a kerekeket, a hintót felfordítja, avval lefelé a kivel felfelé szokott lenni, a kerekeket úgy rakja a tetejébe mind a négyet. Itt a király látván mit csinál a kocsis, üzen a feleségének, jöjjön csak, nézze a kocsis gorombaságát. Oda megy a királyné, feleli a királynak: ó ember, csak hagyjuk reá, ő tudja mit csinál. A király is azt mondja: eb az anyja emberének, legyen úgy a mint ő akarja. Bemegy a kocsis az istállóba, fölvesz egy marok szénát a lovak elől, megtörölgeti vele mind a hatot, s ime, mind a hat lónak aranynyal volt a szőre, ezüsttel a farka és a serénye, gyémánttal a szeme. – Kivezeti a kocsis kettesét az istállóból, úgy ég a két lónak a szeme, mint a legvilágosabb gyertya; bemegy a többi négy lóért vissza, azokat is kivezeti, azok szinte olyanok voltak, mint a többi kettő. Befogja, de nem úgy mint a lovakat szokták a hintó eleibe fogni, hanem fejjel a hintó felé, farral pedig előre; csodálja a király, hogy mit csinál az az ember. Mikor már mindent elkészített a kocsis, fölúzen az inastól, hogy jöjjön le a király ő felsége, ő már régen készen van. Lemegy a király, elneveti magát: ha ha ha, mit csinálsz te? sohasem láttam én úgy fogni hintóba lovakat. Mond a kocsis: ne féljen felséged semmit sem, én tudom, hogy mit csinálok. – Beül a király a hintóba feleségével együtt, fölül a kocsis a hintó tetejére, kétfelé csap a lovak mellett, s a lovak úgy megmennek hátra, jobban sem kell. Itten a király megörül az ő parádéjának, elment más városba parádézni; a kik csak látták, mind nagyon csodálták, mind nagyon szépnek tarták; a többi főrendű urak is örültek, hogy az ő királyuknak oly híres és tudományos kocsisa van. – Avval a más városból visszafordúlnak a palota felé, haza érkeznek, kijönnek a hintóból, megveregeti a király a kocsis vállát, belényúl a zsebébe, megajándékozza tíz ezer forinttal: emberséges ember vagy, fiam, mond, hol tanultad azt a mesterséget? igen okos és tudományos mestered volt, a ki arra tanított. Itten

a kocsis elteszi a tízezer forintot, s feleli a királynak: alázatosan köszönöm fölségének hozzámvaló jóakarátát és szivességét. – Ne köszönd, fiam, mond a király, neked szántam azt, csak mindenkor jól viseld magad. – Itten a királyné is gondolja, hogy ha már a király megajándékozta tízezer forinttal, hát én már mivel ajándékozzam meg őtet? Már én pénzt nem adok neked, hanem jőj hozzám reggel 9 órakor, én is meg foglak ajándékozni. – Elmegy reggel a megmondott parancsolatra, bemegy az inas a királynéhoz, megmondja neki hogy parancsolt üdejére eljött a kocsis; mondja neki a királyné: jőjön be hozzá. Bemegy eleibe. No, fiam, eljöttél? – Igenis, eljöttem, feleli a kocsis, a fölséges királyné asszonynak parancsolatára. – No ha eljöttél, fiam, hát megajándékozlak téged három szál aranyhajjal, és a mely három szál aranyhaj mindenkor igazat fog neked jelteni.

Itten a király leányának igen nagy kedve volna kimenni parádézni, kéri a királyatyját engedné meg neki is kimenni a kocssal hintóval sétálni, hogy ő is örvendezhetne azon új szokásban. A király szép kérésének engedett; elmentek s azonnal vissza is érkeztek, kérdi a király a leányától: no, édes leányom, hogy volt a mulatságod? – Felséges királyatyám, igen jó volt s tetszett is, hanem egyet mégis elfeledtem felséges királyatyámtól megkérdezni. Mond az atyja: de ugyan mit, édes leányom? – Nem egyebet, felséges atyám, hanem hogy mi legyen a mi kocsisunknak a neve? – Én, szerelmes leányom, magam sem tudom bizonyosan; tudom hogy Tamás, de micsoda Tamás, nem tudom. Feleli a leány: felséges atyám, ha meg nem neheztelne reám, én tudnék neki egy nevet adni az ő cselekedeteiért, mert a mint látom hogy bánik a jószággal, lehetne őt Balga Tamásnak hívni. Mond az atyja: nem érdemlené tőled, hogy annak hívd. – Itten ezek mind végbementek, következendőképen ez lett a dologból. Más nap reggel korán, midőn dolgát végezte volna, kimegy a kocsis az istálló eleibe, ott holmit eltisztogat; fölkel jókor a király leánya, kitekint a palota ablakán, reákiált a kocsisra neve szerint: Tamás! tekintget a kocsis két felé, nem lát senkit hogy kiabál, nem is gondolta volna hogy a király leánya légyen. Megint kiált a leány: Tamás! tekint kétfelé a kocsis, megint nem látott senkit; megint kiált a leány: Balga Tamás! tekint a kocsis fölfelé, elkáromkodja magát: ki vagy?.. E szóra mindjárt megnehezedett a király leánya. Itten napról napra nő neki a hasa; meglátván a király, leánya szerencsétlenségét, elhívhatja magához a feleségét, s mond: hallod-e asszony, mi a ménkö baja van a leányodnak, hogy mintha a hasa nőne? – Ó szegény ember! hízik, azért vastagszik. – Azonban sok szóbeszéd után mond az anya a leálynak: ugyan, kedves leányom, mi a bajod neked? holott mikor elsőben felöltöztél azon ruhába, mit felséges atyád csináltatott, akkor kerek volt az alja, s most meg elől rövid, hátul hosszú; mi az oka annak? Feleli a leány: ó felséges anyám, szabó nem jól szabta, varró nem jól varrta, az a hiba abban. – Azért mondom, kedvesem, hogy királyatyád tőlem kérdést vett, hogy valami rosszat gondolna felőled, de én gondolatomban sem tudnám, kivel cselekedted volna azt. – Annyira, hogy napról napra nődögél a princeszné hasa, s egyszer elérkezik az üdő, hogy a princeszné vajudik és megszüli a gyermeket. Itten megüzenik a királynak, egyszersmind a királynénak is, hogy leányuk meggyermekezett volna; erre a király azt feleli: mondtam, ménkö teremtette, hogy így lesz a dolog; micsoda szégyen ez most az én királyi udvaromnak! Itten elmegy a leányhoz, gyermekfekvő ágyából letérdepölteti, két töltött pisztolt mellének szögez, hogy kitől való volna a gyermek, vallaná meg; de mivel a leány nem közölte azt a dolgot soha senkivel sem, hát nem tudott senkire sem vallani. Itten a király összehívhatja mind a tizenkét tanácsosát, hogy valahogy vennék ki a leánytól, kitől volna a gyermek. Mind előszámlálják a princeket és grófokat, de a leány akkor is azt mondja, hogy ő nem tudja; magában fogantatódott. Azt felelik a tanácsosok, hogy az lehetetlen dolog a mostani emberek között. Tartják ott a tanácsot három nap és három éjjel, még sem mehettek vele semmire. Egyszer kimegy a király a törvényházból, egy hitvány szolgálóleány eleibe áll s kérdezi: ugyan felséges király, mi dolog legyen az, hogy itten a tanácsbeli urak régen törvénykeznek? – Nem szükség azt neked tudni, mond a király. Azt feleli neki a leány vissza: hátha, felséges király, hamarább tudnék én róla mondani mint a törvényes urak? – Avval bemegy a király a törvényházba s gráciát kér személyének, hogy engedjenek neki egyet szólani. Felelnek a törvényes urak: mindenkor lehet bátran szólani. – Nem egyebet szólok, mond a király, hanem most, hogy kün voltam, szolgálóm azt felelte, hogy ő azon dolognak hamarabb végére tudna járni. Itten a tanácsosok egymás szemébe tekintenek,

megszégyenlették magokat orcapirulással, behivatják a leányt maguk eleibe. No mit akarsz mondani, édes leányom, felőle? – Felel a leány: nem egyebet törvényes urak, hanem egyébként meg nem tudják ki legyen a gyermek atyja, hanem csináltasson király ő felsége egy szál aranytulipánt, de ne legyen kinyílvá, hanem csak bimbójában legyen, s tétesse a maga házában az asztal közepére, s tegyék mellé a kis gyermeket, adják a jobb kezébe, úgy hivassák össze az egész udvarbeli férfi cselédeket egyenként, azok menjenek el az asztal előtt, s arra jól vigyázzanak, mikor a gyermek atyja fog menni, akkor a tulipán kinyílik és a gyermek atyja felé hajlik, akkor tudja meg a felséges király, ki legyen az atyja a kis gyermeknek.

Itt a király mind öszvehivatta szavára az udvari népet, egymás után elpassziroztatja, hát meg sem mozdul a virág; legutoljára felhivatják a parádés kocsist, az elmegy az asztal mellett, hát a virág szépen kinyílik és felé hajlik. Akkor tudták meg, ki legyen a gyermek atyja. Azon a király igen megszomorodott s elszégyenlé magát, a tanácsosait is tüstént haza bocsátá, a leányát áristomba tétette maga ítélete szerint, a kocsist pedig akasztófára ítélteté, hogy délután négy órára fel is akasztatja. De hogy a kocsis azt észrevette, gondolá, jobb lesz odébb állani; összeszedé hát a jószágát, úgy hogy mindenét magához vette, s avval útnak eredt. Mikor a hátulsó kapun kimenne, megszólítja a strázsa, hová menne; ő is azt feleli nagy rövidséggel: hagyj békét barátom, az időm már kitelt. Azzal, hogy ő onnan elugorhatott, a király is későn gondolkozott, mert szolgája már akkor eltűnt, nem tehetett neki. Ezért igen haragudt, s gondolá magában, hová tegye most már a leányát, mivel királyi udvarát úgy meggyalázta; jöjjön ide hat kőmives, kiknek mindjárt azt parancsolá, lyukajtsák ki bástyáját, hogy leányát oda befalazzák. Úgy is lett, a fülkét megcsinálták, s leányát berakták.

Itt az elszökött kocsis már azt jól tudta, hogy a király leánya áristombban volna; azon gondolkozott, hogy szabadíthassa ki Gondolkozásában annyira utazott, hogy egy nagy erdőre találá, és a nagy erdőben egy házhoz ért, mely házban egy vén banya lakott. A hogy ő azt meglátta, mindjárt imígy szólott hozzá: isten jó napot, öreg anyám. – Hozott a szerencse, fiam Tamás; hol jársz itt, holott a te országotokból a madarak sem járnak itt? Azt mondja neki a Tamás: hej, édes öreg anyám, halál elől bujdosom. – Hogyhogy, fiam Tamás? – Úgy, hogy egy királynál voltam kocsis, s a leánya gyermeket is kapott tőlem, miért az atyja majd fölakasztatott; azért vettem útam ez idegen országba. Mondja az öreg asszony: ne félj Tamás semmit: adok majd én neked egy jó mesterséget, de úgy, ha jól megbecsülöd; s adott neki egy nagy kalapácsot. Ezzel, úgymond, a kőbástyákat elrontathatod. – Tamás pedig vette útját tovább; ballag, ballag, úgy annyira megyen a nagy erdőségekben, hogy megint egy roszt házikóra bukkan; a melyben szintén egy öreg asszony lakott. Épen estvére vacsorakor jutott oda; benéz az ablakán s mond: jöjjön ki csak édes öreg anyám. Felel az öreg asszony kimennék, de nem tudom, ki vagy – Én vagyok, édes öreg anyám. – No hát köszönd is, hogy öreg anyádnak fogadtál, mert ha nem, hát mindjárt meghalnál, mondja neki az öreg asszony; jer be hát fiam, most én mondom neked; beszéld el nekem, hová akarsz menni. Felel Tamás: biz én öreg anyám, a halál ellen bujdosom – Hogy lehetne az? szép fiatal ember vagy te. Felele a kocsis: úgy hogy egy királynál voltam kocsis, s a leánya tőlem viselőssé lett, azért akasztófára ítéltetett. Mondja az öreg asszony: csak hogy ígéretének eleget nem tehete, ennekutána te fogsz neki parancsolni, de úgy, ha szómat fogadod; majd adok én neked most egy ajándékot, melynek oly ereje van, akár hegyen, akár völgyön vagy száraz helyeken, ha azt levágod, oly víz fog folyni a helyén, mintha Tisza vagy Duna folya ottan. Meg is adta neki azon ígéretét, egy szál aranyvesszőt, melynek az az ereje volt. A sok beszéd közt ott elestveledett, meg is maradt éjtszakára, reggel napfelkeltekor elindult útjára. Menvén mendegélt az úton, annyira bújdosott, hogy megint egy házra talált; ott is egy öreg asszony lakozott, kinek egy hét fejű sárkány kutyája volt. Mihelyt a mi vándorunk oda érkezett, a kutya igen csúnyául elordította magát, meghallja azt az öreg asszony, s elszólítván a kutyát, azonnal mondja neki: jere be, fiam, ki vagy? Felel neki a legény: vagyok szegény árva legény, a ki is már sok időtől fogva bújdosom. Mond az öreg asszony: fiam, már én minden bújdosásidat jól tudom, tudom azt is, hogy rajtam kívül már két asszonynál valál, s én vagyok a harmadik; s hogy az a kettő is adott neked jó mesterséget, én is adok ajándékul egy kardot, mely kard mindenkor gondodat viseli, csak tudj neki parancsolni. Már

aazzal a három mesterséggel élélhetsz, s azon szeretődöt is, a király leányát, kit a bástyába falaztak, kiszabadíthatod, s atyját a királyságról leszállíthatod, hanem úgy, hogy azon három szál arany hajnak ereje lesz a legnagyobb bizonyság, hogy a királynak meg kelletik halni, s te pedig úgy ülsz a királyi székre. Itten feleli neki a legény: igen szépen köszönöm a maga tanácsadását énnekem; menjek-e még tovább ezen az úton, vagy pedig visszaforduljak? Azt feleli neki az öreg asszony: már fiam, tovább ne menj, hanem fordulj vissza, s minél hamarább iparkodjál azon király palotájához, ki a leányát a kőbástyába rakatta, mert még ha most hamarjában oda mégy, hát elevenen kiszabadítod, kis gyermekével együtt; hanem csak siess hozzá, s mikor oda érsz, éjjél után mint egy óra tájban, mondd a kalapácsnak: nosza édes kalapácsom, eredj ezen palota napkeletről való bástyájának, úgy törd össze és hányd ki a fundamentomából, hogy reggelre porából se maradjon, és a kit ott találsz, egy megtagadott királyleányát, kis gyermekével együtt, azt utasítsd utánam, erre meg erre napkeletre, hogy én arra mentem, az ő szeretője Tamás; te is pedig elsiess ám utánam.

Azzal a kalapács megfogadta a szavát, elment, úgy összetörte a bástyát, hogy reggelre porából sem maradt, és a princesznét is elevenen kiszabadította kis gyermekével együtt; s megmondá neki, merre menjen napkeletnek. Azzal el is ment utána, és egy helyen a fa alatt meg is várta Tamás az ő szeretőjét. Kérdi tőle Tamás: ugyan szép szerelmem, sokat szenvedtél-e a bástyában berakatra? – Azon szóbeszéd közben, mi legyen az ő kis fiújoknak a neve, feleli neki a princeszné: édes szívem, nem egyéb, hanem Gondolat, mely bár még kicsiny, mégis meg tudta nekem jövendőlni, hogy ki fogsz minket a kőlyukból szabadítani. Itten már ők egymást megértették. Szépen megviradván, kitekint a király a palota ablakán, hát látja, hogy a bástya végkép el van rontva, összecsapja a két kezét: mi dolog lehet ez, hogy nekem valami ellenségem tudatlanságból támadott és ily nagy kárt okozott? Itten a király töri a fejét, ki lehetett volna az, a ki neki azt cselekedte, mindjárt elhivatja magához a jövendőmondóját, mondja meg, ki lehetett az. Feleli a jövendőmondó: felséges király, nem egyéb hanem a Tamás, a ki itt volt kocsis, s oly mestersége van neki, hogy felséges király egész erővel menjen reá, nem tud neki tenni, mert még utóbb ő fog felségének parancsolni. Itten a király nagyon gondolkozik, hogy lehetetlen dolog volna az egy oly szegény legénytől, mikor nekem van ezernyi ezer jó vitéz katonám, csak meg tudok neki felelni annyi emberemmel; hanem csak azt mondd meg nekem, hol és merre van, majd elmegyek utána, az egész ármádiámat utána uszítom, mégis végére járok rossz cselekedetiért. Ezzel a király az özsves ármádiát fegyverbe állítja, s utána indult egész erővel, úgy annyira, hogy már egyszer észrevette, hogy nem messze volna előtte. A Tamás is meglátta őt, s mondja feleségének: no szerelmem, jön az atyád egész erővel reánk; mit csináljunk most, megálljunk-e neki, vagy elbújunk előtte? Felel a kis gyermek: atyám, amely reménységem van magában, álljunk meg neki, ne féljünk tőle semmit. Itten már az egész ármádiája a királynak csakhogy el nem fogta őt; akkor Tamás levágja a földre az aranyszál vesszőt, úgy elhasadt a föld előtte, mint Magyarországon a Tiszának és Dunának a milyen a szélessége, és oly sebes víz folyt rajta, hogy semmi alkalmatossággal át nem mehettek rajta. Itten a király ugyan gondolkozik, mit csináljon most az ember ellen; gondolá magában, ágyúval majd agyon löveti, kicéloztatta ágyúit, lövöldöztet Tamás felé, de a Tamás semmit sem ijedett meg, hanem még inkább kiállt egy kis partocskára, melyre legjobban szolgált az ágyúk erős golyóbisa; minél jobban lőttek reá, ő még annál jobban iparkodott felkapkodni s a maga kezével a királynak visszahajingálni; úgy annyira hányt neki vissza a golyóbisokat, hogy az ezernyi ezer álló emberekből sokat leronta már. Itten a Tamás ugyan elfáradt, de mégis azt felelte, hogy csak meg nem szünik, míg tőle a király valami keveset nem függ. Már itt a király látja, hogy semmit sem tehet neki, s megállítja népét egy keveset pihenni; megpihennek a népek, de a Tamás is megpihent ám. Gondolja a király: még szerencsét próbál, pedig bár ne próbált volna, mert nagyon pórul járt. Mert mihelyt elkezdék az ütközetet, mindjárt a Tamás is azt mondja a kardjának: no te édes kardom, eredj te erre a végére, itt fekszik a leghíresebb népe, vágd le úgyannyira, hogy csak kettőt hármat hagyj meg hírmondóul a királynál; a királyt is bánthatnád, de annak hagyj békét – Itten a kard mind le is vagdalta A kalapácsot pedig más útra bocsátá, hogy kit ott talál, ő is mind agyon verje, egyet vagy kettőt hagyjon meg emlékezetnek a többieknek. Elment a kalapács a Tamás parancsolata

szerint, ő is mind leverte. Ki volt oly szerencsés, mint a szegény Tamás. Mert mikor megjöttek az ő jószágai, nagy örömmel mondták: itt vagyunk, Tamás; kérdi a Tamás: úgy viseltétek-e magatokat amint nektek parancsolám? Felelnek: igen úgy, amint uram parancsolta. Itten fölveszi a Tamás az aranyszál vesszőt a vízből, a víz azonnal elfut, a föld öszvemegy. Elmegy a Tamás az ő szerelmével a király felé, megfogja a királyt: no, felséged, kezemben az életed, te akartál nekem halálomra járni, de bezzeg, ki a vitéz, látod, hogy én vagyok. Ezen szavaira azt mondja a király: hallod-e jó fiam, hagyd meg életemet, mert nálam jobb vitéznek ismerlek el: engedd meg, hadd menjek még egyszer királyi palotámba. Itten a Tamás azt feleli neki: hallod-e barátom, azt a kevés időt én megengedhetem, de elsőben mégis a feleségemnél teszek kérdést. Azonban a király mégis fogságban marada, míg a vitéz Tamás feleségétől megtudá, megengedjünk-e életének vagy sem. Azt feleli a felesége: engedj meg jó társam atyámnak, mert kérlek. Mond a Tamás: megengednék neki édes szép szerelmem, de csak magadra hagyom: hogy a te rossz atyád három lelket akart ártatlanul elveszíteni, nem méltó az engedelemre; de ha érdemes reá, van még nekem három szál aranyhajam, a mely három szál aranyhaj, igaz jelentésű; azok majd megmutatják, érdemes lesz-e atyádnak életét meghagyni vagy nem. Leveszi a kalapját, ölébe teszi feleségének s mondja neki: szakítsd ki egyik szál aranyhajamat, ha abból csupa nyers vér cseppen ki egy csep, hát úgy megérdemli atyád a valóságos halált, s kiszakítja a felesége egy szál aranyhaját, megszorítja a végét, kicseppen belőle egy csep véres víz, s akkor mondja neki: bizony azt jelenti, hogy atyádnak meg kell halni. Erre megint az ő társa azt feleli: kérlek igen szépen, csak engedj meg neki; de a Tamás csak azt mondja, hogy jobb lesz őneki királynak lenni, mintsem egy rossz embert megtartsion a világon. Megint leteszi fejét felesége ölébe: hallod-e galambom, ne kívánd atyádnak tőlem az életét, mert meg nem engedhetek neki a rosszasaáért; ha még nem hiszed, szakítsd ki megint egy szál aranyhajamat, ha abból két csep piros vér kicseppen, érdemes akkor atyád a halálra. Azonnal megint kiszakít egy aranyszál haját, megszorítja a végét, akkor is kicseppen belőle két csep véres víz; mond a Tamás: látod, édes társam, hogy bizony megérdemli atyád a szomorú halált. Itten megint kéri a felesége: kérlek, édes rózsám, engedj a szavamnak, ne adj halált, kérlek, királyi atyámnak, nem cselekszi többet a mit velünk akart, mert én azt jól tudom, udvarához viszen, régi gráciájába még egyszer bevesz. Itt felel a Tamás: hallod-e angyalom, jobb volna-e neked szegénynek maradni, mintsem holtig királynénak lenni? De ha már annyiba telt is a te kérésed, mégis csak engedek egy kevés ideig; van ugyan még egy aranyhajam, csendesen öledbe hajtom a fejem, ne sajnáld kivenni még azt az egy szálát, ha még abból három csep piros vér cseppen, bizonynyal azt jelenti, meg kell atyádnak halni; azért hát ne sajnáld azt kiszakítani. Azonnal megfogja, azt is kiszakítja, végét megszorítja, kicseppent belőle három csep piros vér. Látod édes társam, hogy most ez mit jelent; három ártatlan vért el akart atyád büntetlenül veszteni, ezek azt jelentik, meg kell halni. Itt mindjárt a Tamás a királyt megfogatta, kötözve haza is hozatá a palotához; itt a tanácsosok összegyülekeztek, a szegény királyról ugyan törvénykeztek, hogy megmaradhatna még az élete; de a tanácsosok már haragudtak reá, mivel hozzájuk is mostoha móddal viseltetett. Itt kérdé a Tamás: hallja a törvény, hogy én most mit mondok: érdemes-e az az ember az életre, ki a maga gyermekét halálra ítélte? Felel itt a törvény: nem tudjuk mi végre kérdi ezt tőlünk kegyelmes felsége. – Nem egyébből kérdem, felelte a Tamás, hanem mikor ő még uralkodott szépen, én szegény legény hozzá érkezém, királyi palotájánál szolgálatot vettem, kevés idő alatt szerencsétlen levék, szerencsétlenségem után házatól eltávozám, bujdosam mint egy szegény árva a nagy bűm miatt annyira, hogy bújdosásom után királyságra juttam. Itt a tanácsosok mind el haza mentek, azt felelvén neki: úgy bánjék vele, a mint neki tetszik. Tetszett Tamásnak, a mit őneki szánt volt a király, hogy az akasztófán megszáritja; fel is akasztatá. Itt a király feleségét, ki a leánynak igaz szülőanyja volt, őt is lófarkára szánta, a mit nagyhamar meg is próbált, megkerültette vele háromszor a várost, mégis hogy a lófarkán egészen megmaradt, négyfelé vágatá, s kitette a város négy szegletére, s itt egy-egy sorra feliratá, hogy kiki tudhassa, mi végre volt oly csúfos halála királyné asszonynak.

Mikor ezek elmúltak, tanácsosok jöttek, az új királyoknak így szépen tiszteletet tettek: éljen sok ideig ifju királyunk, azt kívánják neki az ország szolgálói. Itt felel Tamás: lássátok, barátim, én

szegény legény, szolgálni indúltam csak magam egyedül, királyságra jutottam, látja minden ember; azért is köszönöm, a mit kívántok, azt visszakivánom. A ki nem hiszi, hogy én így nyertem fel a nagy becsületet, ne sajnáljon elmenni oda, a hol ez megtörtént.

III. A MOSTOHAANYA

Történt egy időben, hogy egy királyt hosszú csendes uralkodása után a más királyok megtámadtak a végett, hogy fiát Fülöpöt, ki már akkor tizennyolc esztendő s vala, hugával együtt, ki már akkor tizenhatodik évében járt, megöljék vagy pedig valami olyas rabságra vethessék, a hol többet nem lesz róla emlékezet. Ezt az irigységet okozta a királyfi gyenge esztendeiben már elfolyamodott híre jeles testi és lelki tulajdonainak és a huga kimondhatatlan szépségének. Félték a körüllevő nemzetek, hogy ha a királyfi fölnevekedik, mindnyájokat adó s hatalma alá veti, tehát minden módot megvetettek, hogyan lehessen a Fülöp királyfi atyjának veszedelmére országával s két magzatjával elbánni. Volt pedig a királynak egy öreg szolgája, ki már harminc esztendőt tölte udvaránál mint kocsis, s régi szolgálata miatt nem volt egyébre gondja, mint egy pár lóra, melynek egyike fias kanca volt, ez volt az ő kedves paripája. De már most valamint a kocsis, úgy a ló is minden díszét elhagyá s búsúl; hasonlóképen a csikó is egészen elsoványodott, mivel látta az ő királyfiú gazdájának veszedelmét nem csak a körüllevő királyokban, hanem még az anyjában is, a ki mostoha volt; mert édes anyja megholt, mikor még a királyfiú négy esztendő s vala. A király akkor az ország javaslásából megházasodott, s az új királyné, ki a bavarus király leánya volt, gyűlölte a megholt királynétől maradt két magzatot oly annyira, hogy azoknak veszedelmét minden módon ohajtotta. Ezt pedig az öreg kocsis jól átlátva, hogy a királyi herceget mily szerencsétlenség fogja érni, ha jó tanácsadói s hív szolgálai nem lesznek; tehát föltevé magában, hogy ha még sokáig él, megmutatja hív szolgálata által a királyfihoz való hűségét.

Történt tehát, hogy háborúra kellett készülni a királynak, mivel a körüllevő nemzetek ellen védelmezni kellett magát. A királyfi legnagyobb vitézi bátorsággal indítá harcra a katonaságot; sok legény, mivel látta a néphez való jószívűségét és hogy jó király lesz még belőle, önszántából jött az ármádiához s örömmel ment a háborúba. Már minden mi a hadviseléshez tartozandó, készen vala, csupán indulni kellett. A király parancsolatot ad a seregnek, hogy két nap múlva indulni fog, s a királyfit a királykisasszonynyal együtt ajánlotta az ország nagyjainak és feleségének, hogy jó gondjokat viseljék, a királyfit oktassák, hogy jó királyt hagyhasson a nemzetnek holta után. Hallván a királyfi, hogy őt a királyatyja el nem akarja vinni magával, igen megszorodott, mivel már kardját, dárdáját, mindenét elkészíté; föltevé tehát magában, hogy elmegy a királyatyjához s kérni fogja, hogy őt is vigye el magával, hiszen ő is tudja már forgatni a kardot. Az öreg király semmikép nem akart kívánságára reá állani, mert mondá: ha te szerencsétlenül elveszesz az ütközetben, kire száll az ország? – Felele a királyfi: ó királyatyám, megtartják még továbbra is életünket az istenek. – Teljesedjék tehát kívánságod, édes fiam, mond a király, gyermekét megölelvén; másnap viradóra tehát útnak kell indulnunk. Válassz hát magadnak, fiam, lovakat és szolgálakat magad mellé tetszésed szerint, a kiket gondolsz hogy híven fognak szolgálni. – Királyatyám, gondolom, hogy a mi szolgálaink mind hűségesek, tehát reggel jókor ki parancsolom rukkolni a lovászokat lovaikkal együtt, s akkor megmondom, hogy ki lesz a szolgál s melyik ló a paripám.

A szolgálak tehát mindjárt reggel rendbe álltak; az öreg kocsis legkésőbb jött ki lovaival. A királyfi tehát megvizsgálván mind a szolgálakat mind pedig a lovakat, megkérdezte a szolgálaktól, ki mióta szolgál; s az öreget, mint legrégebbi szolgát választá maga mellé, s a lovak közül, habár a király ellenzette, azt a senyevész csikót, melyre az öreg kocsis vigyázott, választá paripájaul, a kocsisnak pedig maradt az anyja a csikónak. Kinek volt nagyobb öröme mint a királynénak, a királyfi mostohaanyjának. Azon bizodalomban volt, hogy az ellenség meg fogja ölni, minthogy idejére gyengének látszott; de hogy ő is megmutatná külsőképen fájdalmát, hogy nehezen esik elválása a királyfitól, három mérföldet elkísérte. Ekkor félrehíván a királyfit ezt mondá: Édes fiam, tapasztald irántadi buzgó anyai szeretetemet, íme fogd e szelencét, melyben zsír van, melynek az a tulajdonsága, hogy mielőtt hadba mégy, kend meg vele karjaidat, s neked ez felette nagy hasznodra lesz az ütközetben, mert semmi módon el nem fog fáradni s győzedelmeskedel ellenségeden. – Ezt az öreg

szolga abban hagyta. Akkor a királyné elment, a királyfi az ő kedves húgától elbucszúzott, s így folytatá az öreg király a királyfival útját az ellenség táborra felé. A királyfira reájött a félredolgára való menetel; hátramaradt tehát szolgájával a királyatyjától. Itten beszédbe ered szolgájával mindenféléről, s az öreg beszéde igen megtetszett neki, mivel mindent fontosán s okosan adott elő. Továbbá mondá az öreg szolga: Királyfi, temagad nagy veszedelemben forogsz, mert nem csak a külsőországi fejedelmek, hanem még a mostohaanyád is életed végére akar járni. Erre a szavára megboszankodott a királyfi, mit észrevett az öreg szolga, s monda: engedj meg királyfi, hogy azt merészem neked mostohaanyádról mondani; a tapasztalás meg fogja mutatni, hogy hozzád való szeretete csupán csak színlés volt és képmutatás, hogy így jobban eltakarhassa végbevinni akart gonoszságát. – Felele akkor a királyfi: beszéld tehát mit tudsz mindent; s ha legkisebb hamisságot veszek is észre szavaidban, fölakasztatlak. Erre megszólal az öreg szolgának a lova s azt mondja: gazdámnak a szava igaz, és ha, királyfi, az ő tanácsadásaira hallgatni nem fogsz, s miket javasol, végbe nem viszed: magadat, királyatyádat és országodat a végső veszedelembé ejted. Midőn ezt elvégezte volna az öreg szolga lova mondani, akkor elámult a királyfi, hogy micsoda kegyetlen szentenciát mondott előre a szegény szolga fejére.

Egyszer amint tovább mentek volna, a királyfi paripája is megszólal: királyfi édes gazdám, én előre látom, mily sok veszély fog rajtunk megfordulni, de ne félj semmit; csak fogadd a szolgád tanácsát, s szerencsésen fogunk járni mindenütt. A királyfi nem győzte csodálni, mikép van az hogy ez a két ló beszél; de erre semmit sem kérdezett a szolgájától, hanem csak azt, hogy mit vett észre az ő királyi mostohaanyjában, micsoda hamisságot akarna elkövetni, a mi az ő veszedelmére lehetne. Mond az öreg szolga: királyfi édes gazdám, nem-e mikor kikisért három mérföldre a királyné, tehát félre hitt s kezébe adott egy szelencét tele zsírral, hogy magadat azzal megkennéd ütközet előtt; fog az neked erőt adni annyit, hogy akármely hatalmas ellenségeden is győzedelmeskedel. Az a szerencse, királyfi, hogy engem elhoztál lovastól, mert másképp végedre jártak volna, és így is, hacsak szavamat nem fogadod, elveszesz. A lovak is azt mondják rá: igaz. Mondja tovább az öreg szolga beszédét: lásd az a zsír lett volna a te megrontód, mert az a vén banya, ki a királyné mellett van, s kit ő nagyon becsül, s még a királyatyád előtt is nagy becsbe hozott, az készíté neked ezt a veszedelmes zsírt, mivel mindig azon tűnődött a királyné, hogy csak te meghalnál, hát a fiát, Andrászt emelhetné a királyiszékbe, a húgodat pedig feleségének. A vén banya, hogy még nagyobb becsületet nyerhessen, mondá a királynénak: felséges királyné, én tudok ebbe módot találni, hogy András herceg legyen idővel a király, hanem a dologban nem kell másnak tudni, mint nekem és a királynénak, s mindent úgy kell végbevinni a felséges királynénak, hogy Fülöp semmit észre ne vehessen. Erre ajánlkozott a királyné. No tehát, mondá a vén banya, íme ez a szelence, tele van csinált zsírral, kinek az az ereje van, hogy egy óra múlva a használata után egész 48 óráig minden erejét az embernek elveszi; tehát igen alkalmas lesz Fülöp királyfinak, mert most ütközetbe megy, s a királyné neki ajándékozza mint oly jószágot, hogy ha vele magát megkeni, tehát nagyobbodni fog az ereje s meggyőzi az ellenséget. Ennek – folytatá a vén banya – meg fog örülni a királyfi, s megkeni magát vele, hogy vitézségét megmutathassa; azonban megcsalatkozik s az ellenségtől meg fog öletni, mert nem lesz ereje magát védeni. Így oztán bizonyosan Andrásra száll majd a birodalom. – Örült a királyné s dicsérte a vén banyát, hogy ily okos tanácsot tud adni, s fogadta, hogy nem feledkezik el azt megjutalmazni. Íme, úgymond, most fogd addig is ezt az erszényt három ezer arannyal. Kinek volt nagyobb öröme, mint a vén banyának, a vett ajándék miatt. – A királyné tehát a szelencét magához vevé, és amint magad is tapasztaltad, édes gazdám királyfi, átadá neked. Most tehát, hogy semmi kételkedés ne legyen mégis beszédemben, tehát a tábor megállapodásával hívasd parancsolatodra a legerősebb közvitézt, s mondd, hogy kenje meg karjait. Felele a királyfi: meg fogom tenni, mihelyt a tábor megáll.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.